

HOOFSTUK 10

Die Ombudsman

Artikel 89 - Instelling en Onafhanklikheid

- (1) Daar sal 'n Ombudsman wees, met die bevoegdheide en werksaamhede soos deur die Grondwet bepaal.
- (2) Die Ombudsman is onafhanklik en slegs aan die reg en die Grondwet gebonde.
- (3) Geen lid van die Kabinet of die wetgewer of enige ander persoon mag inmeng met die Ombudsman in die uitvoering van sy/haar werksaamhede nie. Alle afdelings van die Staat moet sodanige bystand verleen as wat nodig mag wees vir die beskerming van die onafhanklikheid, waardigheid en doeltreffendheid van die Ombudsman.
- (4) Die Ombudsman moet óf 'n regter van Namibië wees óf iemand wat oor regs kwalifikasie beskik, wat hom/haar die reg gee om in alle Namibiese howe te praktiseer.

Artikel 90 – Aanstelling en Werkstermyn

- (1) Die President stel die Ombudsman aan op aanbeveling van die Regsdienskommissie.
- (2) Die Ombudsman sal in sy amp aanbly tot die ouderdom van vyf-en-sestig (65) jaar, maar die President kan die aftree-ouderdom van enige Ombudsman tot die ouderdom van sewentig (70) jaar verleng.

Artikel 91 - Funksies

Die funksies van die Ombudsman word bepaal en voorgeskryf deur Parlementêre wetgewing en sal uit die volgende bestaan:

- (a) die plig om klagtes te ondersoek oor beweerde of moontlike oortredings van:
 - fundamentele regte en vryhede;
 - misbruik van gesag;
 - onregverdige, growwe, onsensitiewe of onbeleefde behandeling van 'n Namibiese inwoner deur 'n amptenaar in diens van enige staatsinstelling;
 - duidelike onreg;
 - korrupsie;

- of onregmatige, onderdrukkende of onregverdige gedrag deur enige amptenaar, strydig met die waardes van 'n demokratiese gemeenskap;
- (b) die plig om klagtes te ondersoek rakende die funksies van die Staatsdienskommissie, administratiewe instellings van die Staat, Weermag, Polisiemag en Gevangenisdiens vir soverre die klagtes verband hou met die onvermoë om 'n regverdige lewering van dienste, gelyke toegang tot dienste of administrasie tot dienste te bewerkstellig;
- (c) die plig om klagtes te ondersoek met betrekking tot die onverantwoordelike uitputting van natuurlike hulpbronne en totale uitputting van onherwinbare hulpbronne, verwoesting van ekosisteme en die versuim om die skoonheid en karakter van Namibië te beskerm;
- (d) die plig om klagtes te ondersoek oor praktyke en handeling deur persone, ondernemings en ander private instellings, oor beweerde skendings van fundamentele regte en vryhede, beskerm deur die Grondwet;
- (e) die plig en mag om die nodige stappe te neem vir die herstel, korreksie en omkeer van gevalle soos in voorafgaande Sub-Artikels genoem, deur 'n remedie wat regverdig, gepas en effektief is, insluitend:
 - (aa) onderhandeling en skikking tussen betrokke partye;
 - (bb) om toe te sien dat die klage en die bevinding van die Ombudsman aan die oortreder se direkte hoof gerapporteer word;
 - (cc) om die aangeleentheid na die Aanklaer-Generaal te verwys;
 - (dd) om die korrekte regstappe in 'n bevoegde hof vir 'n interdik of enige ander geskikte hulpmiddel in te stel om die staking van die oortreding, gedrag en/of die afskaffing of verandering van die onaanvaarbare prosedures te verseker;
 - (ee) om geregtelike stappe in te stel om die toepassing van sodanige wetgewing of regulasie te belet, deur die geldigheid daarvan te betwis, indien 'n poging angewend word om die onaanvaarbare aksie of gedrag deur middel van ondergeskikte wetgewing of regulasies te regverdig, wat uiters onredelik of andersins ultra vires (onwettig) is;

- (ff) die hersiening van wette wat in werking was voor die datum van Onafhanklikheid ten einde te bepaal of hulle die gees van die Grondwet skend en om aanbevelings aan die President, die Kabinet of die Prokureur-Generaal te maak vir toepaslike stappe ter opvolging van die aanbevelings.
- (f) die plig om streng alle gevalle van beweerde of verdagte korrupsie en die wanbesteding van staatsgelde deur amptenare te ondersoek en om die nodige stappe te doen, insluitend om verslae aan die Aanklaer-Generaal en die Ouditeur-Generaal te stuur.
- (g) die plig om jaarliks aan die Nasionale Vergadering verslag te doen oor die uitoefening van sy/haar werksaamhede.

Artikel 92 - Bevoegdhede van Onderzoek

Die bevoegdhede van die Ombudsman word ooreenkomstig Parlementêre wetgewing bepaal en sluit die volgende magte in:

- (a) om dagvaardings uit te reik aan enige persoon om voor die Ombudsman te verskyn en vir die lewering van enige dokument of rekord wat verband hou met enige ondersoek deur die Ombudsman;
- (b) om enige persoon wat 'n dagvaarding minag, voor 'n bevoegde hof aan te kla;
- (c) om enige persoon te ondervra;
- (d) om enige persoon te versoek om saam met die Ombudsman te werk en om eerlik en openhartig enige inligting, waarvan hy/sy kennis mag dra en wat relevant is vir enige ondersoek van die Ombudsman, bekend te maak.

Artikel 93 - Betekenis van “Amptenaar”

Vir die doeleindes van hierdie hoofstuk beteken die woord “amptenaar”:

- enige verkose of aangestelde amptenaar of werknemer van enige instelling van die Sentrale of Plaaslike Regering;
- enige amptenaar van 'n staatsbeheerde onderneming wat deur die Regering besit, bestuur of beheer word of waarin die Staat of die Regering 'n aansienlike belang het;
- of enige offisier van die Weermag, Polisiemag of Gevangenisdiens;
- maar, sluit nie 'n Regter van die Hoogste Hof of Hoërhof in nie,

- of enige ander regterlike amptenaar, vir soverre 'n klagte wat betrekking het op die uitoefening van 'n regterlike plig.

Artikel 94 - Ontslag uit Amp

- (1) Die Ombudsman kan voor die verstryking van sy/haar amp deur die President, op aanbeveling van die Regsdienskommissie, uit sy/haar amp onthef word.
- (2) Die Ombudsman kan slegs van sy/haar amp onthef word op grond van onvermoë of growwe wangedrag en ooreenkomstig die bepalinge van Sub-Artikel (3).
- (3) Die Regsdienskommissie moet ondersoek instel of die Ombudsman van sy amp onthef behoort te word of nie, op grond van Subartikel (2), en indien die Kommissie besluit dat die Ombudsman ontslaan moet word, moet die President van die aanbeveling in kennis stel word.
- (4) Terwyl ondersoeke na die noodsaaklikheid van ontslag van die Ombudsman in terme van hierdie Artikel aan die gang is, mag die President op aanbeveling van die Regsdienskommissie, die Ombudsman uit die amp skors, hangende die uitslag van sodanige ondersoeke en aanbevelings.

HOOFTUK 11

Beginsels van Staatsbeleid

Artikel 95 - Bevordering van die Welsyn van die Bevolking

Die Staat moet die welsyn van die mense aktief bevorder en onderhou deur onder andere beleidsrigtings te aanvaar wat die volgende ten doel stel:

- (a) inwerkingstelling van wetgewing om gelyke geleenthede vir vrouens te verseker, om hulle in staat te stel om ten volle deel te neem aan alle fasette van die Namibiese samelewing. Die Regering moet toesien dat daar nie ten opsigte van besoldiging teen vroue gediskrimineer word nie. Verder moet die Regering deur gepaste wetgewing toesien dat kraam- en verwante voordele vir vroue voorsien word;
- (b) aanvaarding van wetgewing om te verseker dat die gesondheid en krag van die werkers, mans en vrouens en die kwesbare